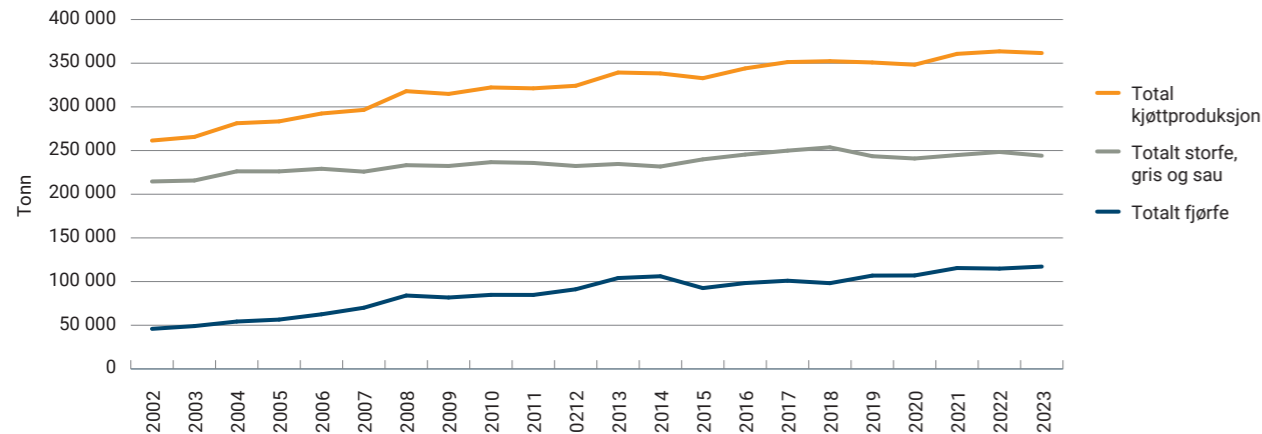

05 – Slakt, kjøtt- og eggkvalitet

Kapittel 5.1. Årsproduksjon av slakt i Norge

Årsproduksjonen av slakt var i 2023 på 362 400 tonn, en nedgang på ca. 1 200 tonn fra 2022. Det var en nedgang i produksjonen for storfe, svin og sau på ca. 4 200 tonn, mens for fjørfeslakt var det en økning på ca. 3 000 tonn.

Figur 5.1.a. Kjøttproduksjon over år

Total kjøttproduksjon er inkludert hest og annet kjøtt.
Kilde: SSB, slakt godkjent til folkemat.

Slaktemengden av storfe sank med over 1 600 tonn samtidig som vi hatt nedgang i produksjonsmengden av gris og sau/lam på henholdsvis ca. 1 460 og 1 100 tonn. Nedgangen for storfe og gris skyldes i stor grad overproduksjon av disse dyreslagene i det norske markedet. For sau og lam fortsetter trenden med reduksjon i produksjonen.

Tabell 5.1.1. Årsproduksjon i Norge (tonn)

År	Storfe	Gris	Sau og lam	Geit og kje	Totalt firbente
1996	84 804	104 157	25 452	315	214 728
2001	88 133	110 765	24 280	266	223 444
2006	87 525	115 976	25 095	299	228 895
2011	81 681	131 248	23 300	255	236 484
2016	81 801	138 176	25 911	295	246 182
2018	89 732	137 617	26 982	351	254 681
2021	87 802	135 037	24 349	340	247 528
2022	92 133	133 366	23 450	330	249 279
2023	90 496	131 908	22 341	334	245 079

Tallene inkluderer klassifiserte, kasserte og kreperte dyr.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Totalt har fjørfeslakt økt med 10,6 prosent fra 2019 til 2023. Det ble slaktet i overkant av 117 000 tonn fjørfe i 2023. Kylling er den største produksjonen innen fjørfekjøtt og sto for ca. 91 prosent i 2023. Det var en økning i årsproduksjonen for egg på 65 tonn fra 2022 til 2023.

Tabell 5.1.2. Årsproduksjon fjørfe og egg i Norge (tonn)

År	Kylling	Kalkun	And	Totalt fjørfe	Egg
2019	97 768	7 720	661	106 086	65 721
2020	97 237	8 137	697	106 071	65 364
2021	105 943	8 569	586	115 098	65 298
2022	105 109	8 359	835	114 279	65 221
2023	107 152	8 714	920	117 316	65 286

Totalt fjørfe er uten gjess, høns og haner.
Egg er kun egg levert pakkeri og inkluderer ikke direkte salg av egg som for året 2021 var på 12,4 % .
Kilde: Norsk Fjørfeag, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet.

Årsproduksjonen sank med rundt 45 500 dyr for storfe, svin og småfe i 2023. Til tross for denne nedgangen, er vi inne i en betydelig overproduksjonsperiode når det gjelder storfe og gris. Det er satt i verk tiltak for å redusere produksjonen og gjenopprette markedsbalansen. Nedgangen for sau er en mer langsiktig trend som skyldes at produsenter slutter. Mange storfebønder har også lagt ned. Dette gjelder spesielt melkeproduksjonen. Utslaktingen har bidratt noe til overproduksjonen.

Tabell 5.1.3. Årsproduksjon av slakt i Norge (antall)

År	Storfe	Gris	Sau og lam	Geit og kje	Totalt firbente
1996	338 640	1 290 109	1 284 893	26 167	2 939 809
2001	341 254	1 292 774	1 199 429	20 593	2 854 050
2006	333 559	1 496 308	1 233 839	23 341	3 087 047
2011	305 792	1 585 837	1 178 650	19 761	3 090 040
2016	286 722	1 656 933	1 279 196	23 391	3 246 242
2018	321 320	1 707 706	1 352 010	28 848	3 409 884
2021	300 149	1 566 261	1 198 862	26 866	3 092 138
2022	317 967	1 531 555	1 163 239	26 224	3 038 985
2023	318 774	1 536 972	1 110 823	26 969	2 993 538

Tallene inkluderer klassifiserte, kasserte og kreperte dyr.
Kilde: Animalia, Klassifiserings og vektresultater 2023.

Tabell 5.1.4. Årsproduksjon av slakt 2023

Kategori	Netto salgsproduksjon	Kreper		Kassert	Tilførsel slakteriene	
		Fjøs	Transport			
Storfe	Kalv	15 761	-	-	44	15 805
	Ung okse	141 550	-	-	171	141 721
	Okse	8 424	-	-	6	8 430
	Kastrat	1 715	-	-	-	1 715
	Kvige	40 157	-	-	42	40 199
	Ung ku	50 350	-	1	175	50 526
	Ku	60 132	-	-	246	60 378
	Storfe totalt	318 089	-*	1*	684	318 774
Gris	Slaktegris	1 451 244	49	59	2902	1 454 254
	Skåldet purke	30 030	-	2	245	30 277
	Skåldet råne	5 591	1	-	31	5 623
	Flådd gris	92	-	-	6	98
	Flådd purke	18 002	1	-	60	18 063
	Flådd råne	294	-	-	0	294
	VAK gris	28 327	-	-	36	28 363
	Gris totalt	1 533 580	51*	61*	3 280	1 536 972
Småfe	Ung sau	48 789	5	-	85	48 879
	Sau	108 632	11	5	348	108 996
	Dielam	2 763	-	2	1	2 766
	Lam	944 242	59	24	666	944 991
	Vær	5 161	3	2	25	5 191
	Sau totalt	1 109 587	78*	33*	1 125	1 110 823
	Geit	9 202	-	-	59	9 261
	Kje	17 529	-	1	178	17 708
Geit totalt	26 731	-*	1*	237	26 969	

* Ufullstendige tall, jf. tabell. 4.3.1. til 4.3.3.

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023, hentet fra slakterienes avregningssystemer.

Definisjoner:

Netto salgsproduksjon: Alle slakt som er godkjent for omsetning i kjøttmarkedet.

Tilførsel slakteriene: Alle dyr som er levert fra bonde til slakteriene, inkludert nødslakt og kreper under transport og oppstalling.

Kreper: Døde før de kommer til slakteprosessen.

Kassert: Slakt som Mattilsynet ikke godkjenner til mat under slakteprosessen.

Årsproduksjonen av fjørfeslakt i 2023 var lavere enn de to foregående årene, med en reduksjon på ca. 300 000 kyllinger.

Kalkun og and som utgjør en liten andel av fjørfeproduksjonen hadde i 2023 en produksjonsøkning på henholdsvis 2 og 7 prosent fra 2022.

Tabell 5.1.5. Årsproduksjon av fjørfeslakt i Norge (antall)

År	Kylling	Kalkun	And	Totalt fjørfe
2019	68 410 576	822 691	281 458	69 514 725
2020	67 262 533	892 615	285 007	68 440 155
2021	72 360 989	922 121	241 358	73 524 468
2022	72 328 966	896 361	346 687	73 572 014
2023	72 028 454	914 851	371 992	73 315 297

Totalt fjørfe er uten gjess, høns og haner.

Kilde: Norsk Fjørfeleg, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet.

Kapittel 5.2. Økologisk slakt og egg

Det er en liten nedgang i produksjonen av økologiske slakt fra storfe, svin og småfe i 2023. For storfe er nedgangen 33 tonn, for svin 44 tonn og for småfe 38 tonn.

Produksjonen av økologisk fjørfekjøtt har hatt en sterkere vekst enn totalt fjørfeslakt de foregående fem årene, men gikk ned med 40 tonn fra 2022 til 2023. 0,5 prosent av totalproduksjonen av fjørfekjøtt var økologisk i 2023.

Tabell 5.2.1. Innveide mengder slakt totalt og økologisk i tonn og prosent, tre siste år

Dyreslag	År	Slakt totalt	Økologisk slakt	Prosentandel økologisk
Storfe	2021	87 802	1 492	1,70
	2022	92 133	1 558	1,69
	2023	90 496	1 525	1,69
Svin	2021	135 037	315	0,23
	2022	133 366	388	0,29
	2023	131 908	344	0,26
Sau og lam	2020	24 349	632	2,60
	2021	23 450	608	2,59
	2022	22 341	567	2,54
Geit og kje	2021	340	5	1,32
	2022	330	4	1,09
	2023	334	7	2,23
Totalt firbente	2021	243 620	2 237	0,92
	2022	249 279	2 558	1,03
	2023	245 079	2 443	1,00
Totalt fjørfe*	2021	114 475	604	0,53
	2022	114 888	674	0,60
	2023	ca 117 000	634	0,50

* Tall ikke tilgjengelig per dyreslag.

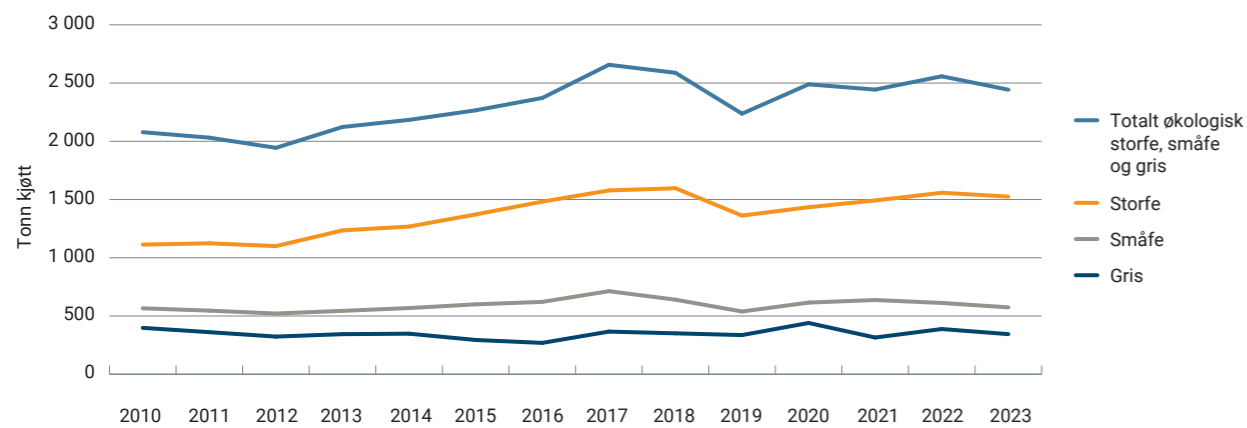
Kilde Storfe, svin og småfe: Animalia. Kun salgbar vare er med.

Kilde: Landbruksdirektoratet, Produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer 2023.

Det er en differanse mellom antallet økologiske husdyr og prosentandelen som leveres som økologiske slakt. Det finnes ingen eksakt forklaring på hvorfor færre dyr kommer ut som økologiske slakt enn hva som registreres som økologiske dyr, men følgende kan ifølge DEBIO være mulige årsaker:

- En del økologiske dyr leveres på slakterier som ikke har godkjenning. Slaktet blir da ikke omsatt som økologisk.
- Enkeltdyr (økologiske) som leveres på slakterier med godkjenning blir omklassifisert til konvensjonelle fordi det for slakteriet blir for krevende å holde slaktet separat fra øvrig slakt.
- Faktorer som utmelding eller tilbakestilling av besetninger kan påvirke tallmaterialet.

Figur 5.2.a. Tilførsel av økologisk kjøtt i tonn per kategori

Kilde: Landbruksdirektoratet t.o.m. 2011, Animalia f.o.m. 2012.

Det ble i 2023 veid inn i overkant av 4 500 tonn økologiske egg, noe som er 9,6 prosent mindre enn i 2022. Økologiske egg utgjør 6,9 prosent av totalt innveide egg (tonn).

Tabell 5.2.2. Prosentandel økologiske egg av totalt innveide egg (tonn)

	2019	2020	2021	2022	2023	endring fra siste år
Totalt innveid	65 721	65 364	65 298	65 221	65 286	0,1 %
Innveide økologiske egg	4 920	5 364	5 072	5 003	4 520	-9,6 %
Andel økologiske egg %	7,5	8,2	7,8	7,7	6,9	

Kilde: Landbruksdirektoratet, Produksjon og omsetning av økologiske landbruksvarer 2023.

Kapittel 5.3. Klassifisering av slakt

Ved klassifisering sorteres slaktene i de ulike klassifiseringsgruppene ut fra regelverket for det gjeldende klassifiseringssystemet. Siden 1996 har klassifiseringen vært utført i henhold til EUs klassifiseringssystem, EUROP. Klassifiseringen skal gi kjøttprodusenten informasjon om kvalitetskrav som markedet til enhver tid setter. Klassifiseringen danner grunnlag for prissetting på slakt overfor produsenter og kjøpere. I 2019 tok norsk kjøttbransje i bruk lengdemåling av storfe som basis for klassefastsettelsen. Systemet bygger fortsatt på EUROP-systemet. Fra høsten 2019 ble også alle reinsdyrslakt klassifisert ut fra lengdemåling, også her bygd på EUROP.

Klassifiseringssystemet gjelder for alle slakterier som er med i den norske klassifiseringsordningen. Disse slakteriene omsetter nær 99 prosent av alle slakt i Norge. Systemet skal praktiseres på samme måte, uavhengig av markedssituasjonen. Klassifiseringsarbeidet utføres av sertifiserte klassifisører. Arbeidet ved det enkelte slakterianlegg følges opp ved kontroll av slakteristatistikker og ved besøk av Animalia sine klassifiseringskonsulenter. Det er krav om at klassifiseringen skal være utført av godkjent klassifisør for at slakteriene skal kunne utbetale kvalitetstilskuddet for storfe og lam.

Klassifiseringssystemet består av tre elementer når det gjelder storfe og småfe og to elementer for gris. De tre elementene for storfe og småfe er (1) slaktkategori, (2) klasse og (3) fettgruppe. Gris inndeles i (1) slaktkategori og (2) i kjøttprosentgrupper. For gris opererer vi også med klasser, men klassen defineres ut fra slaktets kjøttprosent.

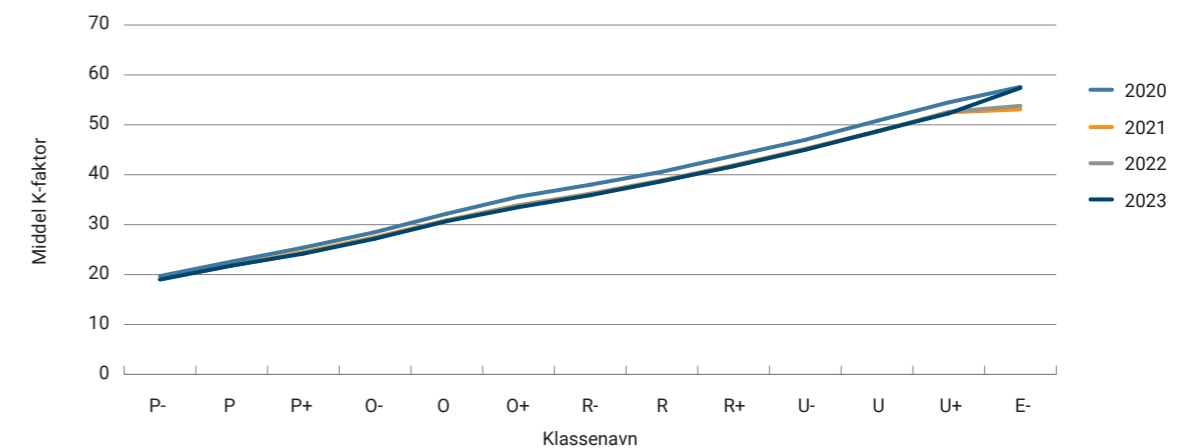
KLASSIFISERING AV STORFE

Klassifiseringsreglene for storfe følger i utgangspunktet EU-kommisjonens forordning nr. 1208/81. I 2011 ble det innført automatisk kategorisering av storfe ut fra kjønn og alder, informasjon som hentes inn fra Husdyrregisteret. Dataene er gjort tilgjengelig på klassifiseringsterminalen idet slaktet klassifiseres. Det gamle systemet, basert på visuell bedømmelse av ytre kjennetegn, blir brukt som reservesystem.

LENGDEMÅLING AV STORFE, BESTEMMELSE AV K-FAKTOR

I 2019 gikk vi over fra subjektiv til objektiv klassefastsettelse. Klassen blir beregnet på basis av et lengdemålingssystem. Klassifisørerne måler lengden på alle slakt. Ut fra vekt og lengde beregnes K-faktor. K-faktor er et densitetsmål/tetthetsmål, et uttrykk for gjennomsnittlig vekt av et bestemt volum. Det er en helt sentral faktor når det gjelder klassefastsettelse. De dårligste slaktene har K-faktor på under 20 mg/ml, mens slaktene med høyest K-faktor kan ha over 60 mg/ml. Se figur 5.3.a. for sammenheng mellom klasse og K-faktor, som et gjennomsnitt for klassen.

Figur 5.3.a. Sammenheng mellom klasse og K-faktor

Kilde: Animalia, Klassifisering.

Antall storfeslakt har siden 2011 vært relativt stabil med ca. 300 000 slakt årlig. De høye slaktetallene de senere årene har sammenheng med utslakting grunnet at mange melkeprodusenter legger ned. Det var i andre halvår 2023 en betydelig reduksjon i etterspørselen etter storfekjøtt samtidig som vi fikk en stor utslakting i siste kvartal av året. Overproduksjonen førte til at 2024 startet med premiert slaktning av kalver.

I 2023 har vi hatt en nedgang i slaktevektene for storfe med nærmere 5 kg. Overproduksjonen av storfekjøtt gjør at det er ønskelig med lavere slaktevekter. Det er nedgang i middel slaktevekter for alle kategoriene, minst nedgang for eldre kyr. Økning i middel klasse har vært en langsiktig trend og har hatt sammenheng med vektutviklingen. Det siste året er det en nedgang i middel klasse som i stor grad skyldes nedgangen i middelvektene. Nedgangen gjelder alle kategorier unntatt eldre kyr.

I 2023 registrerer vi kun mindre endringer i fettgruppe på slaktene. Middel alder for storfe vil påvirkes med utslakting av melkekyr. Slaktevekttilveksten, økning i slaktevekt per levedag, er økende siden vi begynte å registrere den i 2011 fra 274 gram per levedag til over 300 gram. Tilveksten vil svinge avhengig av om vi slakter gamle eller unge dyr siden unge dyr har betydelig større tilvekst. K-faktor, registrert siden 2019, viser en svak økning. Andelen overfete slakt, slakt med fettgruppe 3- eller høyere, har over tid økt kraftig og utgjør ca. 65 prosent i 2023. Andelen kjøttfe har økt fra ca. 22 prosent i 2011 til ca. 37 prosent i 2023. Med kjøttfe menes her alle slaktedydyr hvor en av foreldrene er en kjøttferase.

Tabell 5.3.1. Klassifiserte storfe i perioden 1996 til 2023

År	Antall Slakt	Middel						Prosent		
		Vekt	Klasse	Fettgruppe	Alder*	Tilvekst	K-faktor	Overfete	Hunnkjønn**	Kjøttfe***
1996	337 293	250,7	3,91	6,11	-	-	-	38,00	46,11	-
2001	359 081	245,3	3,69	6,22	-	-	-	42,24	49,15	-
2006	332 671	262,5	4,37	6,39	-	-	-	43,96	46,94	-
2011	305 129	267,2	4,61	6,45	996	274,4	-	44,85	46,81	21,68
2016	286 030	285,4	4,93	6,97	1 021	280,6	-	57,08	47,04	24,80
2021	299 496	292,6	5,26	7,31	990	301,7	31,41	67,83	46,72	36,49
2022	317 274	289,9	5,20	7,20	975	425,0	31,05	65,10	48,23	35,28
2023	318 089	284,0	5,18	7,20	945	425,8	30,86	65,18	48,73	37,34

* Alder er antall dager.

** Hunnkjønn er andel hunnkjønn i prosent av alle storfe.

*** Kjøttfe er prosent kjøttfe inklusive kryssinger.

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektreultater 2023.

Ung okse er den klart største kategorien av storfe. Andelsprosenten gikk litt opp i 2023 på grunn av reduksjon i kuskalting. Den største endringen i 2022 og 2023 er den store utslaktingen av kviger. Antall kviger har økt med økning i kjøttfeproduksjonen. I tillegg har slakteriene stimulert utslakting med pristillegg.

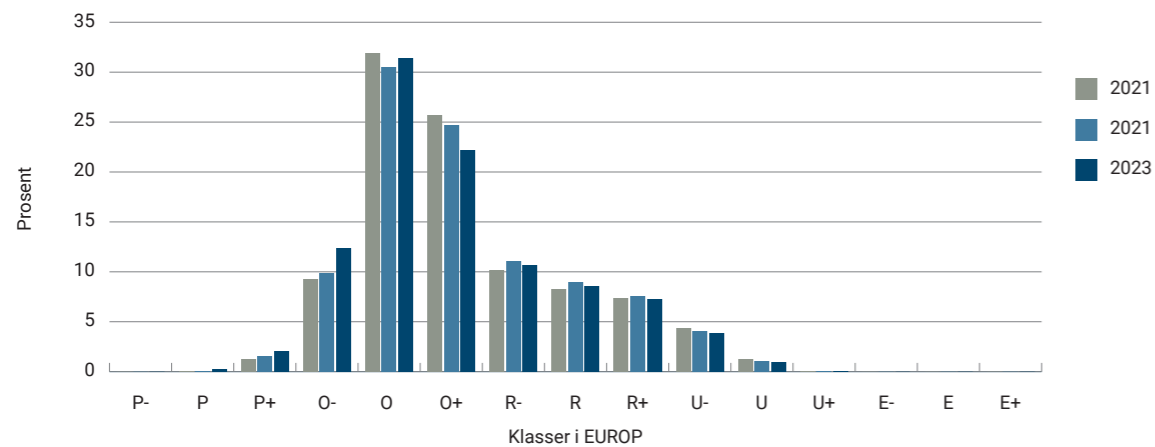
Tabell 5.3.2. Antall klassifiserte storfe, middeltall og prosentfordeling for hver kategori i 2023										
Kategori	Antall		Middel						Prosent	
	Slakt	Prosent	Vekt	Klasse	Fettgruppe	Alder*	Tilvekst	K-faktor	Overfete	Kjøttfe**
Kalv***	15 761	4,95	115,35	4,69	4,78	214	551	26,31	11,74	30,54
Ung okse	141 500	44,50	316,43	6,07	6,92	536	596	34,36	65,77	37,81
Okse	8 424	2,65	351,94	5,58	6,50	975	381	33,90	49,21	46,62
Kastrat	1 715	0,54	252,78	4,30	6,98	667	390	29,18	62,02	28,20
Kvige	40 157	12,62	225,55	5,76	7,78	539	427	30,88	74,83	64,97
Ung ku	50 350	15,83	262,63	3,75	7,40	1 072	254	26,47	65,51	25,32
Ku	60 132	18,90	300,35	3,93	8,02	2 271	142	27,07	73,40	28,54

* Alder er antall dager.
 ** Kjøttfe er prosent kjøttfe inklusive kryssninger.
 *** 27,9 % av kategori kalv er hunnkjønn.
 Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Middel klasse for Ung okse var 6,07 og gikk i 2023 noe ned sammenliknet med 2022. 38 prosent av slaktene hadde kjøttfegener. De siste ti år er dette en økning på 14 prosentenheter. For region Østlandet er denne andelen høyest i landet med 51 prosent. Innslaget av kjøttfe påvirker regionenes middeltall i stor grad. Gjennomsnittlig klasse på Østlandet er 6,64 (nedre del av R-), mens i Midt-Norge er middel klasse 5,61 (i grenseland mellom O og O+).

I 2023 øker de lavere klassene sine markedsandeler, aller mest i klasse O- og i klasse O. Endringene må tilskrives nedgangen i slaktevekter. 53,7 prosent av alle dyr i denne kategorien hadde klasse O+ eller høyere og kvalifiserte til høyeste sats i kvalitetstilskuddet. Det er en nedgang på 4,3 prosentenheter fra 2022.

Figur 5.3.b. Klassefordeling, Ung okse

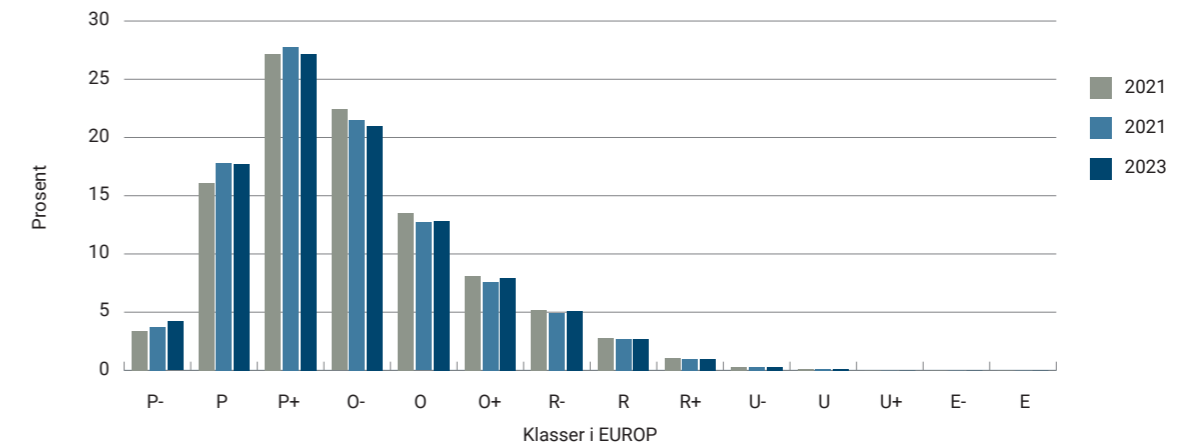

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Det ble i 2023 totalt slakta 111 000 kyr, ca. 9 000 færre kyr enn i 2022, mye på grunn av større melkevoter. Det ble slaktet over 4 000 færre melkekyr og nær 4 900 færre kjøttfeyr. Middel klasse for alle kyr gikk i 2023 opp med 0,01 klasser til 3,87, noe under middel O- i gjennomsnitt. Både melke- og kjøttfeku hadde omtrent samme utvikling i middel klasse som i 2022. Vi registrerer en liten økning i andelsprosentene for klassene O, O+ og R.

Ei kjøttfeku oppnår i gjennomsnitt to klasser høyere resultat enn ei melkeku. Middel slaktevekt for All ku gikk i 2023 ned med 2 kg til under 283 kg. Den gjennomsnittlige kjøttfekua hadde ei slaktevekt på 309 kg, 35 kg mer enn for melkekyr.

Figur 5.3.c. Klassefordeling, Ung ku og Ku

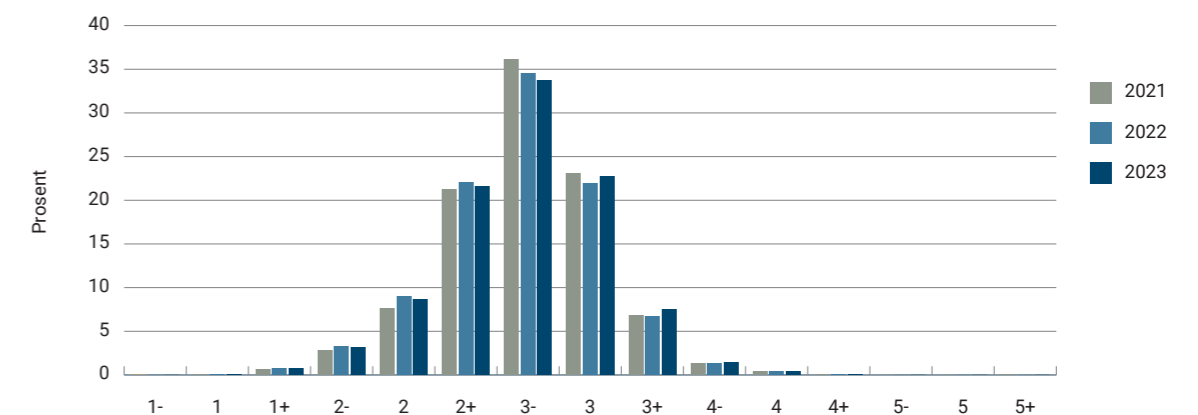

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Gjennomsnittlig fettgruppe for Ung okse var i 2023 6,92 (nær middel 3-), 0,04 fettgrupper høyere enn i 2022. Kategori Ung okse har blitt bedømt fetere de senere åra, noe som kan være uttrykk for at produsenten vil forsikre seg om at slaktene oppnår høyeste kvalitetstilskuddssats (O+ eller bedre). Gjennomsnittsslaktet nærmer seg én fettgruppe høyere resultat enn da vi innførte EUROP-systemet i 1996. En god del av dette skyldes høyere slaktevekter; 42 kg mer enn i 1996, og en høyere kjøttfeandel, 11 prosentenheter økning siden 2011.

66 prosent av slaktene fikk i 2023 pristrekk på grunn av overfethet. Dette er 1 prosentenheter mer enn i 2022.

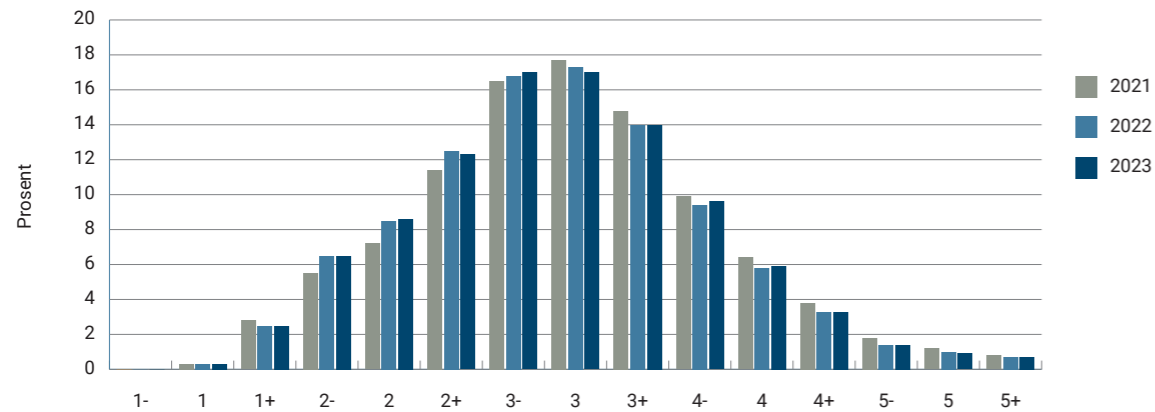
Figur 5.3.d. Fettgruppedistribusjon, Ung okse

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Middel fettgruppe for All ku var 7,73, det samme som i 2022.

Figur 5.3.e. Fettgruppedistribusjon, Ung ku og Ku

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

KLASSIFISERING AV GRIS

For gris benyttes man kun hovedklassene i EUROP-systemet, SEUROP. I tillegg benyttes klasse P- for avmagrede slakt. Laveste mulige kjøttprosent er 48 prosent, og den høyeste mulige kjøttprosenten er 68 prosent. For slaktegris er det kjøttprosenten som teller, klassen spiller en underordnet rolle. Vi har følgende klasseinndeling: Klasse R består av slakt med 48 og 49 i kjøttprosent, slakt med 50-54 prosent utgjør klasse U, slakt med 55-59 prosent klasse E, og 60-68 prosent utgjør klasse S. Kategorifordeling av griseslaktene vises i tabell 5.3.5.

Klassifiseringen av gris har siden 1989 hatt fastsettelse av kjøttprosent som hovedmål. Ved innføringen av EUROP i 1996 fikk vi samme definisjon av kjøttprosent som i resten av Europa. Den nyeste EU-forordningen for definisjon av kjøttprosent er fra 2007. Norge tilpasset seg denne forordningen fra 1. juli 2009.

Kjøttprosentlikningene for slaktegris har blitt oppdatert to ganger de siste tre årene, i 2019 og deretter i 2021. Før det var siste oppdatering i 2013, den gang med ordinær disseksjon og CT-skanning som fasit. I 2019 og 2021 har vi brukt vår interne nedskjæringsmetode MAS sammen med disseksjon som grunnlag for likningen.

Fra 1989 fram til 2007/2008 ble instrumentet GP2 brukt for å bestemme kjøttprosent i slakt. Fra 2008 og frem til i dag har vi brukt en videreutvikling av dette instrumentet, GP7. Fatland Oslo tok i bruk det automatiske klassifiseringsinstrumentet Autofom i mai 2020. Fra og med 1. juli 2021 fikk Norge egen likning for beregning av kjøttprosent med Autofom. Ved hjelp av MAS-skjæring og disseksjonsforsøk er både GP7 og Autofom kalibrert til det samme kjøttprosentnivået. Fra 2022 er alle slakt ved Nortura i Tønsberg klassifisert med Autofom.

I 2023 ble det produsert omtrent samme antall griser til slakt som i 2022. Siden 2016 har det vært en nedgang i antall produserte griser. I fjor gikk totalkvantumet ytterligere ned på grunn av lavere slaktevekter.

Tabell 5.3.3. All gris*, salgsproduksjon i perioden 1996 til 2023

År	Antall slakt	Middel slaktevekt	Tonn
1996	1 283 362	75,07	95 857
2001	1 290 434	76,25	98 319
2006	1 521 371	76,48	116 348
2011	1 576 782	82,77	130 525
2016	1 649 847	83,39	137 582
2021	1 562 172	86,21	134 681
2022	1 527 575	87,10	133 015
2023	1 533 580	85,82	131 609

* Inkludert slaktegris, purker og råner.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Kjøttprosenten for slaktegris steg jevnt fram til 2011. Fra 2011 og fram til 2023 har vi hatt en svak nedgang. Fra 2010 har vi hatt et sterkere fokus og konkurranse på høye slaktevekter. Når kjøttprosenten holder seg på et høyt nivå tross høye vekter, kan det bety at slaktegrisen tåler økning i vekt uten å få en tilsvarende økning i fetthet. Fra 2023 ønsket bransjen å redusere vektnevået noe grunnet overproduksjon. Middelvekta har derfor gått ned med 1,2 kg til 83,75 kg siste året.

Tabell 5.3.4. Klassifiserte slaktegris, kategori 170, i perioden 1989 til 2023

År	Antall slakt	Middel kjøttprosent	Endring*	Middel slaktevekt**	Endring*	Resultater fra GP7*** og Autofom måling		
						Fett1	Fett2	Kjøtt2
1989	-	52,74	-	66,50	-	12,70	13,60	41,20
1996	1 204 738	54,13	1,39	72,40	5,90	12,49	13,70	46,64
2001	1 224 594	55,43	2,69	73,80	7,30	11,32	12,74	48,89
2006	1 399 724	57,10	4,36	74,96	8,46	10,83	12,07	52,08
2011	1 495 277	61,04	8,30	80,20	13,70	11,32	12,87	55,86
2016	1 572 033	60,19	7,45	81,30	14,80	11,95	13,82	56,26
2021	1 465 544	60,71	7,97	84,32	17,82	12,51	14,64	59,40
2022	1 443 034	60,62	7,88	84,90	18,40	12,69	14,83	59,88
2023	1 451 244	60,52	7,78	83,75	17,25	12,68	14,86	58,75

* +/- er endring i forhold til 1989.
** Middel slaktevekt er 98 % slaktevekt uten hode og forlabber.
*** GP2 ble benyttet t.o.m. 2008.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Siste året har vi hatt en svak nedgang i både vekt- og kjøttprosentnivå. Vi har registrert omtrent uendrede fettmaal, men en liten nedgang i gjennomsnittlig muskemaal, "kjøtt2". Over tid er den mest markante endringen i tallene fra GP7 økningen i variabelen «Kjøtt2», som er et tverrsnittmaal av den lange ryggmuskelen (longissimus dorsi), det vil si tykkelsen til ytrefileten. Dette maaltallet var i 1989 41 millimeter, mens i 2022 var middelallet 59,8, det vil si en økning i tykkelse på over 18 millimeter.

Det ble i 2023 slaktet over 8 000 flere ordinære slaktegriser sammenliknet med 2022. Antall VAK-griser (se note under tabell 5.3.5.) er omtrent på samme nivå som i 2022. Gjennomsnittsvekt for slaktegris har gått ned med 0,8 kg i 2023, som del av en nedtrapping i vekt på grunn av overproduksjon. 5 591 dyr i kategorien skåldet råne ble slaktet i 2023. Det er litt færre enn året før.

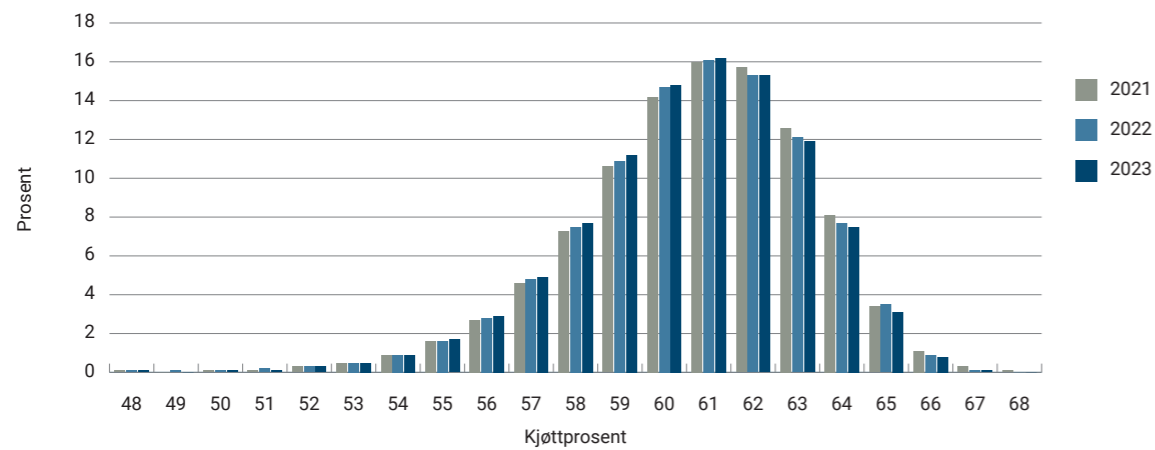
Tabell 5.3.5. Klassifiserte gris per kategori i 2023

Kategori	Antall slakt	Prosent	Middel slaktevekt		
			2023	2022	Vektendring i %
Slaktegris	1 451 244	94,63	83,73	84,94	-1,45
Skåldet purke	30 030	1,96	154,82	154,54	0,18
Skåldet råne	5 591	0,36	94,30	95,60	-1,38
Flådd gris	92	0,01	74,10	77,64	-4,78
Flådd purke	18 002	1,17	138,04	138,40	-0,26
Flådd råne	294	0,02	157,61	163,46	-3,71
VAK gris*	28 327	1,85	84,97	85,78	-0,95

* VAK-gris, ny kategori i 2012. Hanngriser kastret gjennom bruk av vaksine mot rånelukt i stedet for kirurgisk kastring.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

16 prosent av slaktene oppnår 61 i kjøttprosent. Dette er den største kjøttprosentgruppa. Kjøttprosentgruppe 62 er litt mindre. 1 kjøttprosentenhet utgjør nær 800 g kjøtt for en gris. Går middel kjøttprosent opp med 1 enhet, reduseres samtidig en tilsvarende mengde med fett.

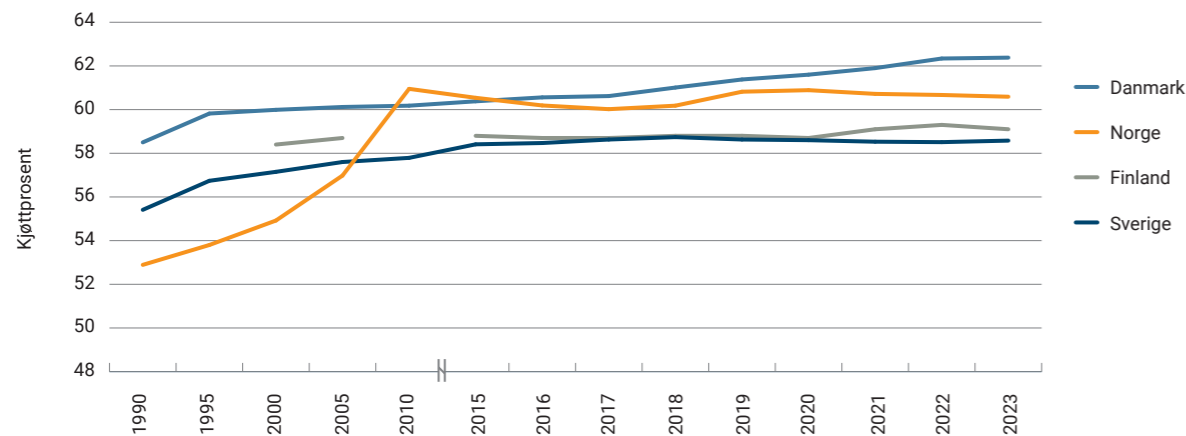
Figur 5.3.f. Kjøttprosentfordeling, gris

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vekstresultater 2023.

Danmark har den høyeste målte kjøttprosenten for gris i Norden med 62,38 prosent i gjennomsnitt. Dette er et svært høyt kjøttprosentnivå, nærmest utenkelig for få år tilbake. Sverige ligger lavest, over 4,8 prosentenheter lavere enn Danmark. Danmark har nylig kalibrert sitt kjøttprosentnivå gjennom disseksjon. Sverige har ikke gjort det siden 2013. Det kan være noe av årsaken til den store forskjellen.

Figur 5.3.g. Kjøttprosentutvikling i Norge, Sverige, Danmark og Finland

For Norge: vekten er regnet om fra 98 % vekt u/hl til 98 % m/hl (faktor 0,923).
 For Danmark: Vekten er regnet om fra 100 % vekt m/hl til 98 % vekt m/hl. Danmark veier slaktene med forlabber, ører og hale.
 Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vekstresultater 2023.

KLASSIFISERING SMÅFE

Sauereproduksjonen gikk ned med nærmere 52 000 slakt til 1,109 millioner slakt i 2023. Antall leverandører har de to siste årene gått ned med over 300 for hvert år. Vi hadde en økning i slaktingen av voksen sau i 2023, noe som kan indikere færre vinterføra sauer.

Middel klasse for «all sau» er stabil, 7,76 i middel (R i gjennomsnitt) og middel fettgruppe på nær 6 i gjennomsnitt (fettgruppe 2+). Det er en generell nedgang i fethetsgraden når det gjelder voksen sau. I 1997 var andelen overfete slakt 46 prosent, mens andelen i 2023 var 22 prosent. Nedgangen er en ønsket utvikling.

Tabell 5.3.6. Klassifiserte sau og lam i perioden 1996 til 2023

År	Antall slakt	Middel slaktevekt	Årsproduksjon tonn	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
1996	1 282 530	19,81	25 406	4,66	5,67	10,7
2001	1 202 531	20,19	24 279	5,25	6,26	11,7
2006	1 231 883	20,34	25 056	6,66	5,92	9,4
2011	1 176 488	19,77	23 259	7,44	5,61	5,6
2016	1 277 456	20,26	25 881	7,84	6,15	7,4
2021	1 197 646	20,31	24 324	7,77	5,99	5,3
2022	1 161 956	20,16	23 426	8,35	6,43	5,4
2023	1 109 587	20,11	22 318	7,76	5,98	5,3

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vekstresultater 2023.

For lam er vekt den beste indikatoren for kvaliteten på beitesesongen, og 2023 var et relativt godt beiteår. Det ga stabile vekter på 18,42 kg, en nedgang på 0,06 kg fra 2022. Alle regionene unntatt Østlandet hadde vektnedgang. Lammene på Østlandet er størst i snitt med 18,95 kg i middel slaktevekt, mens i Midt-Norge hvor vektene er lavest, er middelvekta 17,40 kg. Det høyeste vektnivået som er registrert i Norge var i 2015 med 19,17 kg i middelvekt.

Tabell 5.3.7. Antall klassifiserte sau og lam, prosentfordeling og middel tall for hver kategori i 2023

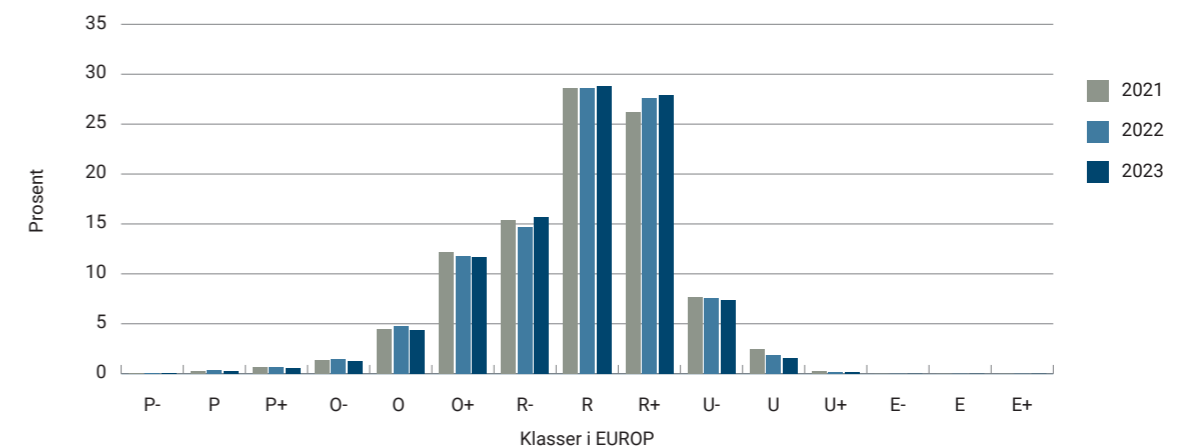
Kategori	Antall slakt	Prosent	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
Ung sau	48 789	4,40	26,20	7,25	6,23	11,87
Sau	108 632	9,79	31,18	7,18	7,00	22,10
Dielam	2 763	0,25	15,19	8,87	6,55	9,19
Lam	944 242	85,10	18,42	7,85	5,84	2,93
Vær	5 161	0,47	42,14	8,03	7,14	22,32

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vekstresultater 2023.

Gjennomsnittlig klasse for sau og lam har økt jevnt siden innføringen av EUROP i 1996. Siden 2012 har nivået vært stabilt mellom 7,8 og 8,0 (nær middel R).

Klasse R er den største klassen for lam, 28,8 prosent i markedsandel. Klasse R+ følger deretter med 27,9 prosent. I 2023 var det kun de 3 R klassene som økte sine markedsandeler.

Figur 5.3.h. Klassefordeling, lam

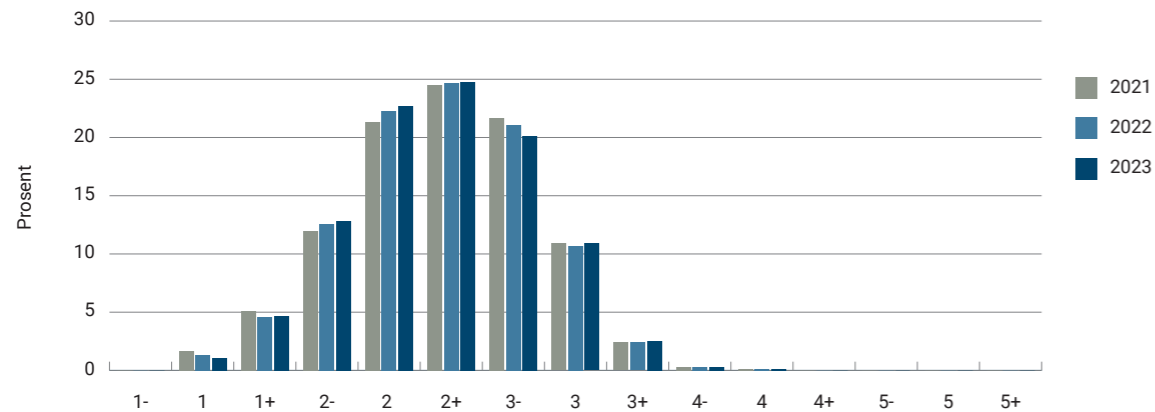

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vekstresultater 2023.

Det er små endringer i fethetsgrad på lammene. Gjennomsnittlig fettgruppe er 5,84 i 2023 (midt i fettgruppe 2+), omtrent det samme som i 2022. Over en lengre periode har middel fettgruppe vært i underkant av 6 (2+).

Over 90 prosent av slaktene fordeler seg på de fem fettgruppene fra 2- til og med 3, fettgrupper uten pristrekk. Fettgruppe 2+ har størst markedsandel, med 24,8 prosent. Størst nedgang har fettgruppe 3- med 1 prosentenheter. Slakteriene praktiserer pristrekk for overfethet fra 3+. Fettgruppene med pristrekk har en svak nedgang i andelsprosent. Nær 2,9 prosent av lammene får pristrekk. "Plukkslakting" er et viktig tiltak for å unngå dette pristrekket.

Figur 5.3.i. Fettgruppedeling, lam

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Fra 2015 har det årlig blitt slaktet mellom 15 000 og 19 000 kje. Før 2015 ble det årlig slaktet nær 10 000 kje. Kjeslakting utgjør en stor del av den totale geiteslaktinga.

Tabell 5.3.8. Klassifiserte geit og kje i perioden 1996 til 2023

År	Antall slakt	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
1996	25 690	11,94	3,36	3,41	0,66
2001	21 918	11,83	3,49	3,83	0,49
2006	23 033	12,82	3,76	3,82	1,43
2011	19 542	12,91	4,47	4,21	0,82
2016	23 266	12,66	5,09	4,51	1,56
2021	26 634	12,72	5,17	4,77	1,39
2022	26 017	12,59	5,69	5,20	1,28
2023	26 731	12,38	5,30	4,82	1,41

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

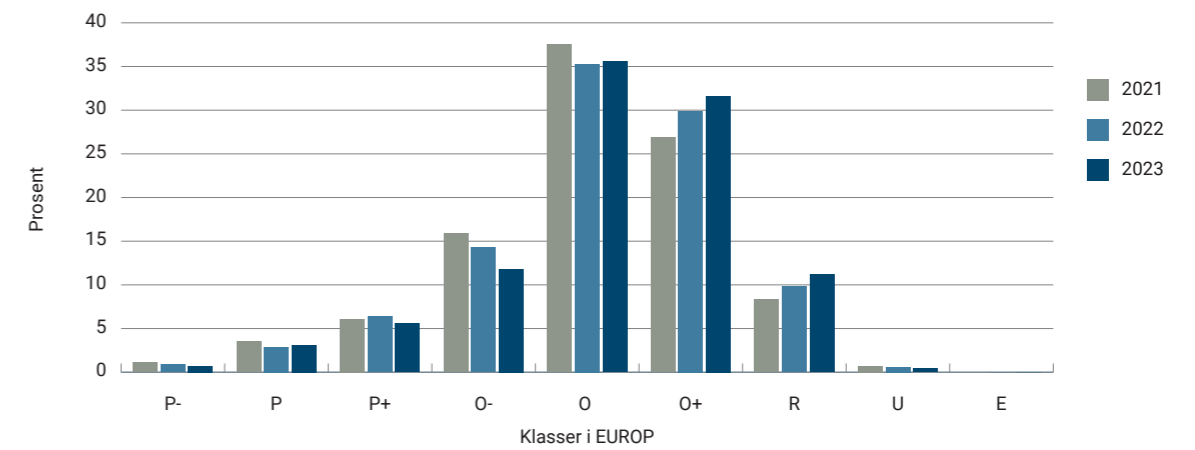
Gjennomsnittlig slaktevekt for kje har økt jevnt i perioden fra 1996. Høyeste vekt var i 2021 og 2022 med 8,1 kg. I 2023 var den 8 kg. Vektøkningen er svært viktig for økningen i middel klasse og fettgruppe.

Tabell 5.3.9. Antall klassifiserte geit, prosentfordeling og middeltall for hver kategori i 2023

Kategori	Antall slakt	Prosent	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete
Geit	9 202	34,42	20,72	5,26	5,59	3,93
Kje	17 529	65,58	8,01	5,32	4,41	0,08

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Figur 5.3.j. Klassefordeling, kje

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

REINSDYR

Animalia har driftet klassifiseringssystemet for reinsdyr siden 2015, i tillegg til å gjennomføre opplæring i bruk av EUROP-systemet og å godkjenne nye klassifisører. Høsten 2019 gikk man over til å bruke lengdemåling av reinsdyr etter samme prinsipp som for storfe.

Det slaktes årlig mellom ca. 60 000 og 80 000 reinsdyr. Tamreindriften strekker seg fra Golsfjellet i sør til Kirkenes i nord. Produksjonen av kjøtt fra tamrein er størst i Finnmark. I sesongen 2023/2024 var over 64 prosent av de slaktede dyrene fra Finnmark.

Tabell 5.3.10. viser resultater fra de ni sesongene hvor Animalia har vært involvert. Sesongen 2019/2020 var første sesongen hvor alle reinslaktene ble lengdemålt som grunnlag for fastsettelse av klasse og fettgruppe. Før sesongen 2021 åpnet klassifiseringsutvalget for at slaktenes fettgruppe kunne fastsettes av godkjent klassifisør. Dette har gitt mer nøyaktig fettgruppesetting og viser at det er vanskelig å beregne slaktenes fettgruppe, i motsetning til det å beregne slaktenes klasse. Slaktenes fettgruppe inngår i likningen ved beregning av klasse.

Tabell 5.3.10 Klassifiserte rein i perioden 2015 til 2024

Sesong	Antall slakt	Middel slaktevekt	Middel klasse	Middel fettgruppe	Prosent overfete	Prosent kalv
2015-2016	74 856	21,6	5,47	3,58	3,0	80
2016-2017	78 133	22,9	5,74	4,32	5,6	78
2017-2018	57 466	22,4	5,71	3,73	5,4	77
2018-2019	71 248	22,1	5,46	3,71	3,0	79
2019-2020	67 404	21,9	5,61	3,76	2,4	81
2020-2021	50 734	23,1	5,31	3,99	0,8	74
2021-2022	65 712	22,2	5,40	3,85	4,5	81
2022-2023	59 135	23,8	5,73	4,22	4,6	77
2023-2024	66 440	22,4	5,31	3,71	2,9	80

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Reindrift baserer seg på slakting av årskalver. Kalvene utgjør mellom 66 og 84 prosent av alle slakt i de ulike år og regioner. Finnmark har det største uttaket av kalv. 2023/2024-sesongen var et relativt godt år for reinsdyrnæringa. Kalv økte igjen til over 80 prosent av alle slakt. I Finnmark økte denne andelen fra 80 til 84 prosent.

Sommeren 2023 var en litt dårligere beitesommer enn 2022. I overkant av 52 000 kalver oppnådde en middelvekt på 19,45 kg, 1,0 kg mindre enn under forrige sesong. 5,38 i middel klasse (på grensen mellom O og O+) er 0,4 klasser lavere enn i 2022. Den viktigste årsaken til nedgangen i middel klasse, er nedgangen i K-faktor fra 16,8 til 15,9 mg/ml. K-Faktor er et forholdstall mellom vekt og lengde. Nedgangen i K-faktor skyldes lavere vekter og litt lengre slakt.

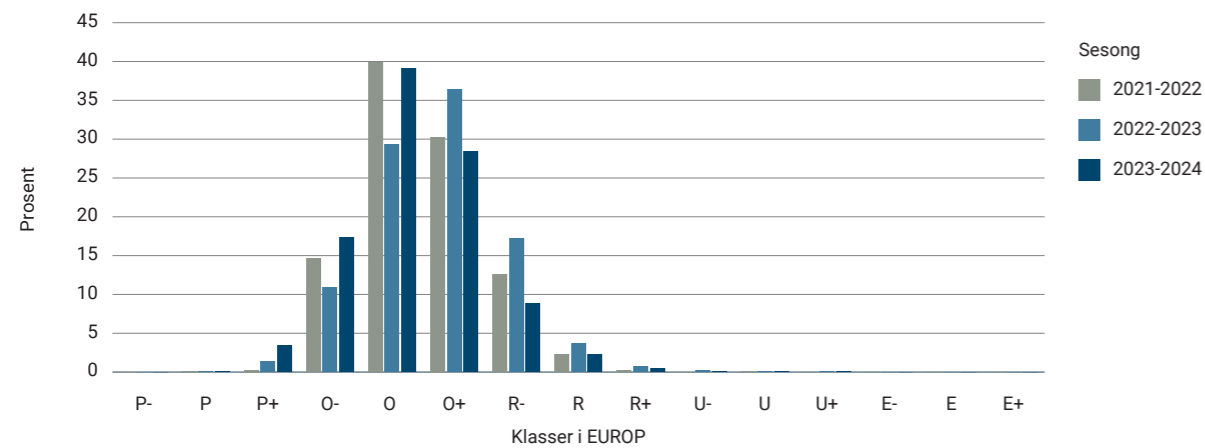
Tabell 5.3.11. Antall klassifiserte rein, prosentfordeling og middeltall for hver kategori i sesongen 2023-2024

Kategori	Antall slakt	Prosent	Middeltall							Prosentandel	
			Vekt	Klasse	Fettgruppe	Alder	Tilvekst	K-faktor	Lengde	Overfete	Hunn
Voksen	13 463	20,26	33,80	5,02	4,20			16,21	127,14	14,73	59,94
Kalv	52 977	79,74	19,45	5,38	3,58	176	118	15,91	106,57	1,60	27,65

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Klasse O er den største klassen, med 39,1 prosent i markedsandel. Klasse O+ er nest størst med litt over 28 prosent i andelsprosent. I 2023 oppnådde nesten 78 prosent en av O-klassene. Nær 14 prosent av kalvene kommer i en av R-klassene.

Figur 5.3.k. Klassefordeling, all rein

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Kapittel 5.4. Slakteriene

Tabell 5.4.1. Rapporterte utførte årsverk i kjøttbransjen

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nortura SA*	5 645	5 579	5 353	5 179	5 231	5 151	4 126	4 060	3 978	3 909	3 715
Bedrifter tilknyttet Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund**	4 478	4 526	4 650	4 440	4 583	5 077	4 450	ca 4 100	ca 5 600	ca 5 600	ca 5 600
Totalt	10 123	10 105	10 003	9 619	9 814	10 228	9 126	8 160	9 578	9 509	9 315

* Nortura morselskap (uten innleide) fra og med 2019.

** Beregnet frem til 2020, fra 2020 oppgis ca. årsverk.

Kilder: Nortura, Årsmelding 2023 og Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund.

Tabell 5.4.2. Markedsandeler avregnet Nortura og andre, i prosent

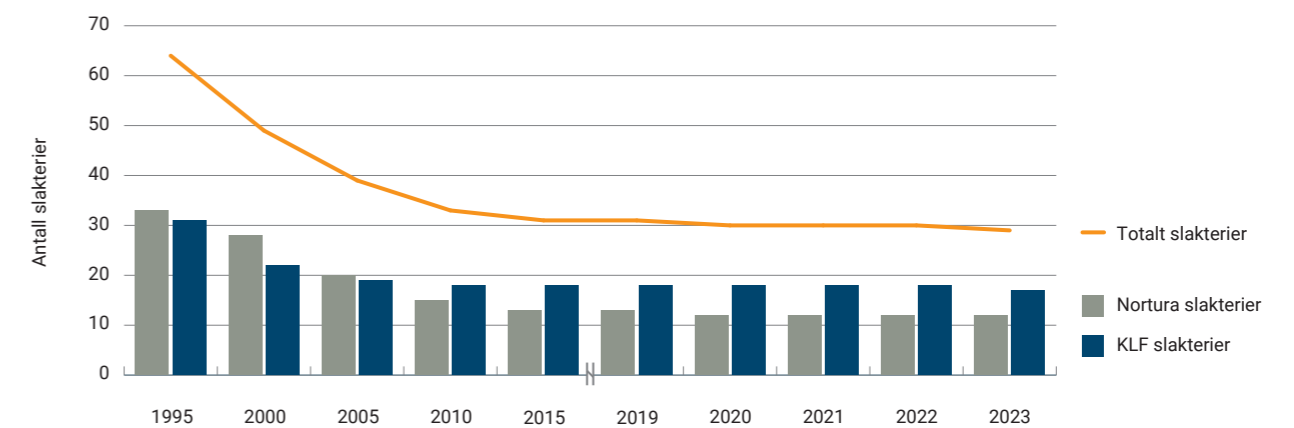
	2019		2020		2021		2022		2023	
	Nortura	Andre	Nortura	Andre	Nortura	Andre	Nortura	Andre	Nortura	Andre
Gris	60,8	39,2	59,6	40,4	58,8	41,2	59,5	40,5	59,5	40,5
Storfe	70,9	29,1	69,6	30,4	69,1	30,9	69,1	30,9	67,4	32,6
Kalv	82,7	17,3	85,0	15,0	82,5	17,5	80,2	19,8	78,9	21,1
Sau/lam	66,4	33,6	64,6	35,4	64,5	35,5	63,7	36,3	62,8	37,2
Geit	67,3	32,7	70,6	29,4	69,3	30,7	70,9	29,1	69,4	30,6
Hest	53,8	46,2	27,4	72,6	0,0	100,0	0,0	100,0	0,0	100,0
Totalt 4-beinte	65,1	34,9	63,7	36,3	63,1	36,9	63,5	36,5	62,8	37,2
Kylling	49,6	50,4	47,4	52,6	47,5	52,5	46,4	53,6	44,7	55,3
Kalkun	99,0	1,0	98,9	1,1	98,9	1,1	98,9	1,1	99,1	0,9
Totalt Fjørfe	52,8	47,2	51,2	48,8	51,3	48,7	50,2	49,8	48,6	51,4
Godkjente eggpakkerier	71,5	28,5	71,0	29,0	71,8	28,2	71,4	28,6	71,3	28,7

Kilde: Nortura Totalmarked, ref.Landbruksdirektoratet.

Kapittel 5.5. Slaktelinjer og anlegg

Det har vært 29 slakterier i klassifiseringsordningen i 2023. Saueslakteriet Strilalam la ned slaktingen fra og med sesongen i 2023.

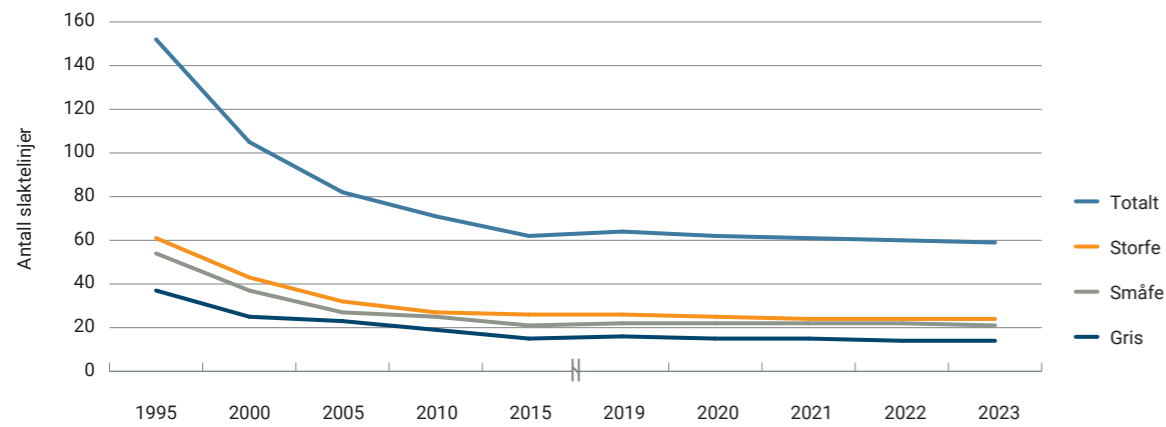
Figur 5.5.a. Antall slakterier som deltar i klassifiseringsordningen

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Det er fortsatt 24 slakterier som slakter storfe i Norge.

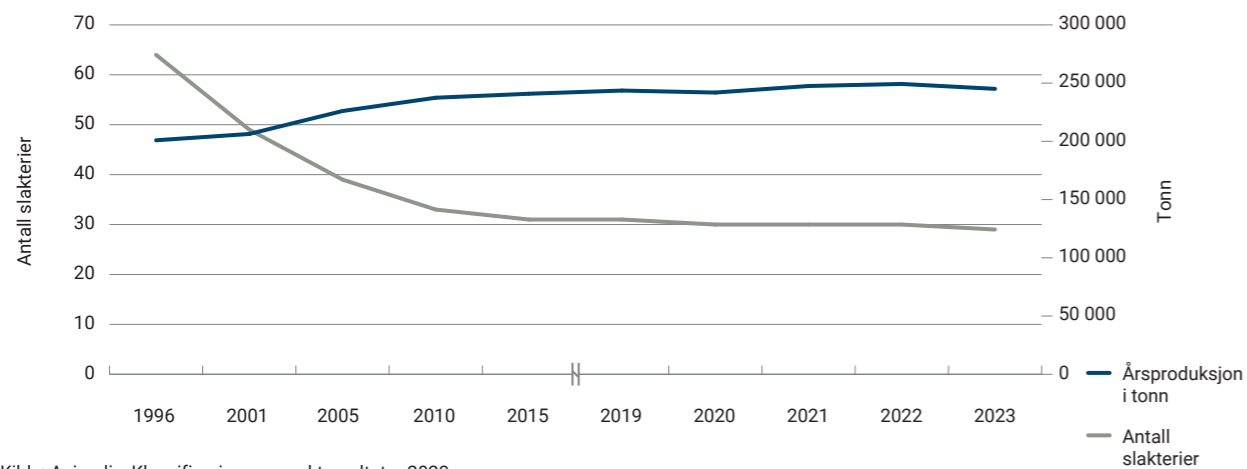
Figur 5.5.b. Antall slaktelinjer med klassifiseringskontroll

Inkludert nødslakterier.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Effektivitetsøkningen ved slakteriene har vært stor. I 1996 ble det produsert nær 201 000 tonn slakt ved 64 slakterier, mens i 2023 ble det produsert litt over 245 000 tonn ved 29 slakterier.

Figur 5.5.c. Antall slakterier og årsproduksjon av slakt, samlet for storfe, svin og småfe

Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

Tabell 5.5.1. Oversikt over slaktning (antall) ved slakterier i klassifiseringsordningen 2023

Efta	Slakteri	Storfe	Gris	Sau	Geit
103	Nortura Rudshøgda	64 974	55	41 793	403
106	Furuseth	13 055	120 247	40 099	459
109	Nortura Tønsberg	-	376 752	-	-
110	Nortura Gol	5 189	-	112 652	5 585
111	Nortura Forus	-	184 956	121 916	194
113	Nortura Egersund	29 130	50	-	-
116	Nortura Sandeid	11 940	35 058	84 361	1 311
117	Fatland Jæren	18 550	116 804	60 198	285
121	Nortura Steinkjer	-	201 037	-	-
134	Nortura Førde	22 891	37 161	107 088	5 358
138	Ytre Nordmøre	1 228	-	-	-
141	Fatland Ølen	11 530	53 406	109 683	1 932
143	Nordfjord Kjøtt	5 209	9 827	24 819	467
147	Midt-Norge Levanger*	7 703	78 892	16 839	202
155	Nortura Målselv	7 703	11 276	56 055	2 776
160	Fatland Oslo	12 496	135 325	38 381	512
171	Prima Slakt**	7 923	86 624	23 929	3
175	Ole Ringdal	1 535	-	15 411	1 931
177	Slakthuset Eidsmo Dullum	12 020	-	39 207	958
178	Røros Slakteri	5 323	-	14 243	604
181	Horns Slakteri	3 492	8 920	30 447	815
257	Prima Sandeid	115	1 854	798	9
267	Dalpro	-	-	1 998	-
309	Nortura Malvik	55 071	-	91 938	1 195
470	Jens Eide	2 758	8 648	12 793	1 014
629	Bø Gårdsslakteri	8	-	1 714	192
643	Nortura Bjerka	16 673	70 080	53 561	759
802	Nortura Karasjok	2 258	0	10 900	5
Totalt		318 774	1 536 972	1 110 823	26 969

Tallene er eksklusive returslakt.
* Anlegget har nødslaktlinje for storfe, forøvrig har de leieslakt hos Nortura.
** Anlegget har ikke egen slaktelinje, men leieslakter hos Nortura.
Kilde: Animalia, Klassifiserings- og vektresultater 2023.

I 2023 var det åtte slakterianlegg for fjørfe i Norge: Nortura Hærland, Nortura Elverum, Nærbø Kyllingslakt, Norsk Kylling, Ytterøykylling, Gårdsand, Holte gård og Homlagarden Økodrift.

Dyreslag	Slakteri	Tonn					Individer
		2019	2020	2021	2022	2023	2023
Kylling	Nortura Hærland	28 619	27 659	30 772	31 179	29 711	20 706 704
	Nortura Elverum	10 527	10 032	10 509	9 392	9 842	8 009 615
	Nortura for Gårdsand*	751	781	601	708	668	352 132
	Norsk Kylling	18 805	19 371	20 680	20 993	23 464	14 259 635
	Norsk Kylling for Nortura Elverum*	1 875	1 143	1 270	29		
	Ytterøykylling/Berika Industrier AS	5 166	5 305	5 994	5 885	6 751	4 510 204
	Nortura via Ytterøykylling/Berika Industrier AS*	-	-	447	607	68	48 720
	Nærbø Kyllingslakt						
	Nortura Hå*	6 768	6 472	6 699	6 875	7 615	5 091 158
	Den Stolte Hane Jæren*	24 483	25 708	28 157	28 599	28 216	18 630 517
	Gårdsand	488	448	459	496	471	245 225
	Holte Gård	188	185	212	209	199	96 997
	Økodrift Homlagarden	97	133	143	137	147	77 547
	Totalt kylling	97 767	97 237	105 943	105 109	107 152	72 028 454
Kalkun	Nortura Hærland	8 051	8 474	8 474	8 266	8 535	899 577
	Økodrift Homlagarden	79	86	95	94	86	15 274
	Totalt kalkun	8 130	8 560	8 569	8 360	8 621	914 851
And	Gårdsand	466	462	378	552	597	241 487
	Holte Gård	196	235	208	283	299	130 505
	Totalt and	662	697	586	835	896	371 992
Totalt fjørfe	106 559	106 494	115 098	114 304	116 669	73 315 297	

* Leieslakt.
Kilde: Norsk Fjørfeleg, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet mai 2024.

Innveiling av egg for alle pakkerier er relativt stabil. Produksjonen har gått ned med 0,71 prosent fra 2019 til 2023, men med en liten økning fra 2022 til 2023 på 0,1 prosent.

Pakkeri	2019	2020	2021	2022	2023
Nortura	46 978	46 393	46 881	46 539	46 521
Private eggpakkerier	18 743	18 972	18 418	18 681	18 765
Totalt	65 721	65 365	65 299	65 221	65 286

Kilde: Fjørfe, Norsk Fjørfeleg, innhentet tall fra Landbruksdirektoratet.

Kapittel 5.6. Overvåking av fettkvalitet i svinekjøtt

Siste halvdel av 90-tallet klaget forbrukere og industri på harsk smak og dårlig lagringsstabilitet på norsk svinekjøtt. Undersøkelser viste til dels svært høye mengder marine fettsyrer, forårsaket av svinefôr med for mye marint fett. I 2001 startet Nortura, Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF), Animalia og Norsvin et kvalitetsforbedringsprogram for å redusere problemene. Fettkvaliteten ble til og med 2013 undersøkt ved norske griseslakterier ved at ryggspekk ble analysert for fettsyresammensetning. Hvis spekket inneholdt mer enn grenseverdien på 0,5 prosent marine fettsyrer (C22:5 og C22:6) ble det tatt oppfølgende prøver. Undersøkelsene baserte seg på årlige stikkprøver, som i starten dekket 10 prosent av alle svinebesetningene.

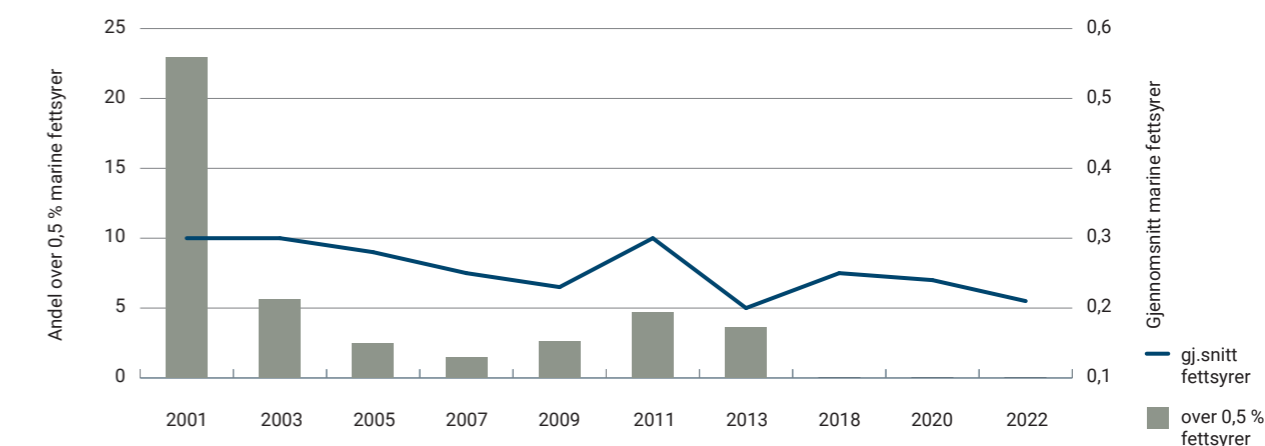
Fettkvaliteten hos svinekjøtt utviklet seg raskt i riktig retning; andelen prøver som oversteg grenseverdien sank fra 22,9 prosent i 2001 til 5,6 prosent i 2003 og ble liggende på dette nivået det neste tiåret. Fra 2018 har vi gjennomført en begrenset stikkprøvekontroll hvert andre år, og det er fra da av ikke avdekket noen prøver som har oversteget grenseverdien.

I tillegg til marine fettsyrer er spekkets jodtall analysert. Jodtallet er et uttrykk for innhold av umettet fett i spekket og bør være under 70. Resultatene viser at norsk svinekjøtt har et stabilt relativt høyt innhold av umettet fett (høyt jodtall), noe som gjør det utfordrende å bruke spekket til spekepølseproduksjon.

År	Antall prøver	Gjennomsnitt jodtall	Gjennomsnitt marine fettsyrer (%)	Andel prøver over 0,5 % marine fettsyrer (%)
2003	519	73,5	0,3	5,6
2004	365	73,6	0,3	4,9
2005	299	78,1	0,3	2,5
2006	378	73,2	0,3	2,4
2007	259	70,9	0,3	1,5
2008	160	74,2	0,3	3,1
2009	230	72,5	0,2	2,6
2010	187	73,7	0,3	5,4
2011	106	73,9	0,3	4,7
2013	84	73,0	0,2	3,6
2018	39	70,95	0,25	0
2020	25	70,44	0,24	0
2022	48	71,13	0,21	0

Kilde: Animalia.

Figur 5.6.a. Utvikling av andel prøver over grenseverdi og gjennomsnittlig innhold av marine fettsyrer

Kilde: Animalia.

Kapittel 5.7. Ull, huder, skinn og andre tilleggsprodukter

Tilleggsprodukter er blant annet ull, huder, skinn, tarm, innmat, bein, sener, blod, fjær og eggeskall. Disse ressursene bidrar med merverdier fra slaktning og nedskjæring for alle dyreslag. Utnyttelsen av hele dyret blir stadig viktigere både av hensyn til miljø og økonomi. Med sterke markeder og godt opptak ute på anleggene, har disse produktene styrket konkurransekraften til norsk kjøttbransje. Den positive utviklingen for disse produktene, både på slakteriene og i markedet, har gitt et betydelig løft i form av oppmerksomhet og verdiutvikling.

Norilia (heleid datterselskap av Nortura SA), Fatland Hud og Skinn, Fatland Ull og Biosirk Norge er de norske aktørene i dette markedet. De handler produkter fra bedrifter og slakterier i inn- og utland, og av hverandre. De selger for videreføring både til det norske og utenlandske markedet.

ULL

I Norge har vi tre hovedtyper ull: ull av crossbredtype, ull av spælttype, og ull fra pelssauer. Crossbredulla består av kun underull. Den skal være jevn på fiberfinhet og lengde og ha god krusning. Spælsau ulla skal ha lang glansfull dekkull og vesentlig kortere finfibret bunnull. Pelssau ulla består av nesten bare dekkull. Den skal ha fine lokker og god glans.

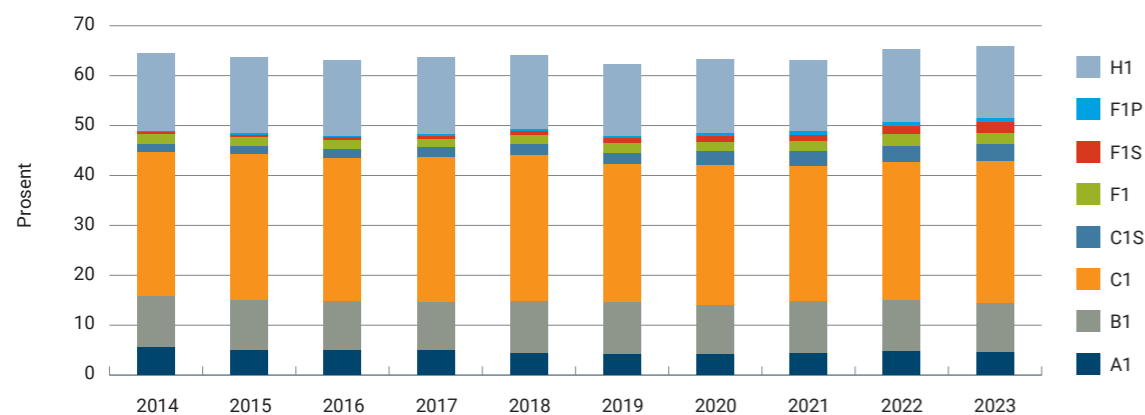
Tabell 5.7.1. Fordeling av ullkvaliteter, oppgitt i tonn

Klasse	Vekt i tonn				
	2019	2020	2021	2022	2023
A1 Førsteklasses hvit helårsull av crossbredtype	151	154	144	151	137
B1 Førsteklasses hvit halvårs vårull av crossbredtype	370	349	354	318	301
B2 Annenklasser hvit halvårs vårull av crossbred- og spætype	119	111	144	136	129
C1 Førsteklasses hvit halvårs høstull av crossbredtype	978	1 021	914	863	868
C2 Annenklasser hvit halvårs høstull av crossbredtype	316	321	314	265	106
C1S Førsteklasses pigmentert ull av crossbredtype	85	98	100	99	254
C2S Annenklasser og frasortert pigmentert ull	504	509	469	425	436
F1 Førsteklasses hvit halvårs høstull av spætype	67	71	64	72	66
F2 Annenklasser hvit halvårs høstull av spætype	103	109	103	94	92
F1S Førsteklasses pigmentert halvårs høstull av spætype	31	39	45	53	64
F1P Førsteklasses halvårs høstull av norsk pelssau (spætype)	14	20	24	23	27
G Hvit filtet ull	56	58	51	42	37
H1 Hvit frasortert helårs- og høstull (buk-, lår-, hale-)	518	531	485	458	437
H2 Hvit frasortert vårull	111	111	81	62	52
H3 Hvit urinbrent eller sterkt tilskitnet ull	17	15	11	5	4
V Hvit ull med vegetabiler (skogbøss, flis, høy mv)	108	97	68	53	39
Total ullmengde	3 548	3 614	3 371	3 120	3 049

Kilde: Landbruksdirektoratet og Animalia, Fagtjenesten for ull.

Klasse C1, hvit førsteklasses ull av crossbredtype, er den desidert største og mest salgbare klassen, se tabell 5.7.1. Denne ulla brukes mye til strikkegarn, finere pledd og tepper, bunadsstoffer og møbelstoffer. Den senere tiden har også ull fra pelssau oppnådd stor popularitet. Det brukes også noe F1, hvit førsteklasses spælsau-ull, og noe C1S, pigmentert førsteklasses ull av crossbredtype i Norge. Enkelte mikrosponnerier benytter også andre ullkvaliteter enn de som er nevnt her.

Figur 5.7.a. Andel førsteklasses ull av total ullproduksjon

Kilde: Landbruksdirektoratet og Animalia, Fagtjenesten for ull.

Snitt fiberfinhet for klasse C1 2023 på bakgrunn av kjerneprøvemålinger: 29,4 µ (micron)

Groveste måling: 32,7 µ

Fineste måling: 27,1 µ

Det ble tatt 33 prøver av C1. Målingene er gjort på partier på mellom 1,5 og 2 tonn.

Totalt tas det hvert år kjerneprøver av drøyt 4 prosent av all ull innlevert til ullstasjon.

Det utbetales pristilskudd til produsent for 11 av 16 ullklasser. Beløpet varierer mellom 20 kr og 62 kr per kilo ull, avhengig av klasse. Satsen for førsteklasses høstull av crossbredraser (C1) er den høyeste. Det ble i 2023 utbetalt 100,7 mill. kroner i pristilskudd for ull. Det utbetales også pristilskudd for ulne skinn. Dette tilskuddet beløp seg i 2023 til 4 mill. kroner.

Ved utgangen av 2023 var det 40 sertifiserte aktive ullklassifiserer i Norge, samt 11 under opplæring.

Tabell 5.7.2. Ullstasjoner i Norge

Ullstasjoner	Ullmengder i tonn				
	2019	2020	2021	2022	2023
Nortura Målselv Ullavdeling	195	230	188	178	180
Fatland Ull Lofoten	114	160	115	116	70
Nortura Bjerka Ullavdeling	141	155	134	108	119
Nortura Malvik Ullavdeling	238	244	198	195	179
Nortura Førde Ullavdeling	424	415	413	366	355
Nortura Rudshøgda (kun slakteriull)	93	89	83	81	46
Norilia Gol Ullavdeling	1 065	968	921	856	811
Norilia Sandeid Ullavdeling	204	193	197	194	201
Fatland Ull Ølen	327	334	319	304	341
Nortura Forus Ullavdeling	495	496	459	422	448
Fatland Ull Jæren	253	328	345	301	299

Kilde: Landbruksdirektoratet og Animalia, Fagtjenesten for ull.

HUDER OG SKINN

Betegnelse "hud/huder" brukes i bransjen kun om storfehuder. Tilsvarende er betegnelsen "skinn" forbeholdt sau og geit.

Fatland Hud & Skinn bearbeider og omsetter alle huder og skinn fra egne slakterier og en del andre frittstående slakterier i Norge. Selskapet produserer i snitt ca. 200 000 saue- og lammeskinn, og ca. 40 000 storfehuder årlig med en eksportandel på 98 prosent.

Norilia og danske Himmerlandskød etablerte i 2020 Norilia Nordic AS som kjøper og selger ca. 1,5 millioner huder og skinn årlig av norsk, dansk og svensk opprinnelse. Norilia Nordic AS er fra og med juni 2021 det eneste selskapet som kjøper og selger alt av huder og skinn som utkommer fra Nortura, Himmerlandskød AS og øvrige norske og svenske slakterier.

Tabell 5.7.3. Uttak av norske storfehuder og saueskinn - Norilia

	2019		2020		2021		2022		2023	
	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn	Antall	Tonn
Sau/lam	643 110	1 454	839 127	1 922	761 757	1 763	654 657	1 542	586 886	1 362
Storfe*	262 270	9 826	252 346	9 617	254 993	10 117	266 497	10 307	262 868	10 100
Øvrige	14 359	42	19 047	60	13 172	30	9 767	23	7 716	21
Sum	922 668	11 692	1 110 520	11 599	1 029 922	11 910	930 921	11 872	857 470	11 483

Differanser i forhold til slaktning skyldes forskyvning i sorteringen fra ett år til et annet. Sortering følger ikke slaktningen.

* Vekten er en blanding av ferske huder og saltede huder.

Kilde: Norilia.

ANDRE PLUSSPRODUKTER

Plussprodukter er Norilia og Norturas fellesbetegnelse for tilleggsprodukter fra slaktning, nedskjæring og foredling fra alle dyreslag i Nortura. Norilia har virksomhet innen hud, naturtarm, ull og produkter fra norsk kjøttindustri til dyrefôr eller matvarer. Det foreligger ikke tilsvarende statistikk fra de frittstående slakteriene, men flere av disse omsetter også mye av sine tilsvarende tilleggsprodukter.

Norilia importerer og eksporterer for videresalg til firmaer som produserer dyrefôr og mat. Tabell 5.7.4. viser hvordan salget av spiselige plussprodukter (unntatt tarm) og råvarer til produksjon av energi fordeler seg.

Tabell 5.7.4. Fordeling salg av plussprodukter som går til mat og fôr - Norilia										
Varer	2019		2020		2021		2022		2023	
	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent	Tonn	Prosent
Fôr kjæledyr til Norge	20 894	32,49	22 048	36,04	16 800	30,10	17 934	31,58	20 229	32,00
Pelsdyfôr til Norge	6 750	10,50	4 304	7,03	1 850	3,31	585	1,03	-	-
Fôr kjæledyr til eksport	2 613	4,06	18 116	29,61	7 300	13,08	5 067	8,92	22 254	35,20
Pelsdyrfôr til eksport	25 776	40,08	6 932	11,33	25	0,04	27	0,05	23	0,04
Matvarer	3 276	5,09	3 283	5,37	2 900	5,19	2 534	4,46	3 129	4,95
Råvarer til enzymatisk hydrolysterte proteiner*	5 000	7,77	6 500	10,62	6 427	11,51	7 500	13,21	8 774	13,88
Råvare til produksjon av energi	-	-	-	-	-	-	2 140	3,77	1 894	3,00
Eksport råvare til produksjon av fiskefôr	-	-	-	-	20 521	36,76	20 999	36,98	6 912	10,93
Totalt	64 309	100	61 183	100	55 823	100	56 786	100	63 215	100

* Går blant annet til buljong mikser og tilsetning til enkelte matvarer.
Kilde: Norilia.

Tabell 5.7.5 viser import og eksport av naturtarm.

Tabell 5.7.5. Import og eksport av naturtarm - Norilia					
	Import, antall bunter*				
	2019	2020	2021	2022	2023
Svinetarm	82 815	90 205	82 588	66 564	63 144
Fåretarm	325 114	303 582	288 249	303 588	335 534
Totalt	407 929	393 787	370 837	370 152	398 678
	Eksport, antall fall**				
	2019	2020	2021	2022	2023
Fåretarm rå fersk	686 700	671 350	689 900	617 460	635 420
Fåretarm fryst	106 200	125 100	128 700	90 900	89 100
Svinetarm rå fersk	107 050	-	-	96 045	274 535
Svinetarm fryst	-	116 330	81 092	78 500	74 390
Totalt	899 950	912 780	899 692	882 905	1 073 445

* En bunt er ca 91,4 meter.
** Et fall er en tarm fra et dyr.
Kilde: Norilia.

BIPRODUKTER

Biosirk Norge (tidligere Norsk Protein) mottar proteinråstoff fra slakterier og skjærebedrifter, risikomateriale og døde dyr. Etter gjeldende regelverk i Norge og EU, videreføres disse til proteinmel, beinmel og animalsk fett. Denne produksjonsprosessen av proteinråstoff og animalsk fett til husdyrfôr og risikoråstoff til beinmel og fett er sertifisert etter NS-EN ISO 9001 og NS-EN ISO 14001 for alle avdelingene.

I henhold til biproduktforskriften inndeles slakteråstoffet i kategori 1-, 2- og 3-materiale.

- Kategori 1-materialet består av SRM (spesifisert risikomateriale) og kadaver av storfe og småfe som inneholder slikt materiale.
- Kategori 3-materialet består av veterinærgodkjente proteinråstoff som kan anvendes til fôr.
- Kategori 2-materialet er råstoff som verken er kategori 1 eller kategori 3.

Biosirk Norge har fem produksjonsanlegg: Balsfjord, Mosvik, Grødalaland og to fabrikker på Hamar. Kategori 1- og 2-materiale prosesseres sammen som kategori 1-materiale ved fabrikkene i Balsfjord og på Hamar. Sluttproduktene anvendes til fornybar energi; beinmel erstatter fossil energi i sementindustrien, kategori 1 fett selges til produksjon av biodiesel eller anvendes som fornybar energi ved Biosirk sine fabrikker.

Proteinmel fra kategori 3 ved fabrikkene i Mosvik, Grødalaland og Hamar selges som fôrvare til produksjon av kjæledyrfôr, pelsdyrfôr og gjødsel. Proteinmelet selges i Norge, EU og til tredjeland. Biosirk Norge produserer tre produkter som anvendes som fôrvare til produksjon av kjæledyrfôr; lammemel, fjørfemel og blandet proteinmel. Animalsk fett fra disse fabrikkene selges som råvare til produksjon av kraftfôr til svin og fjørfe. Eventuelt overskudd eksporteres og anvendes som teknisk fett.

Tabell 5.7.6. Tonn animalske biprodukter levert til Biosirk Norge 2023							
	Blandet råstoff, storfe, småfe, gris	Lam	Fjørfe	Kadaver av storfe, småfe og gris	Kadaver av utrangerte høner og annet fjørfe	Kategori 1 og 2 materiale inkl. SRM	Totalt
Kategori 3	120 000	4 400	50 500	-	-	-	174 900
Kategori 1 og 2	0	-	-	15 500	6 400	15 300	37 200
Sum	120 000	4 400	50 500	15 500	6 400	15 300	212 100

"" Er ikke mulig eller ikke tillatt.
Kilde: Biosirk Norge.

Tabell 5.7.7. Produksjon av proteinmel, beinmel, animalsk fett og bioolje 2023 - Biosirk Norge		
Tallene er oppgitt i tonn	Kategori 1	Kategori 3
Lammemel	-	1 000
Fjørfemel	-	2 100
Blandet proteinmel flere dyreslag	-	37 400
Beinmel	11 000	-
Animalsk fett	-	22 800
Bioolje	4 700	-

"" Er ikke mulig eller ikke tillatt.
Kilde: Biosirk Norge

Tabell 5.7.8. Anvendelse av proteinmel og beinmel 2023 - Biosirk Norge					
Tallene er oppgitt i tonn	Kategori 1	Kategori 3	Salg i Norge	Salg i EU	Salg tredjeland
Kjæledyrfôr - lammemel	-	1 150	100	1 050	-
Kjæledyrfôr - fjørfemel	-	2 100	1 100	1 000	-
Kjæledyrfôr - blandet kjøttbeinmel	-	19 950	10	15 940	4 000
Pelsdyrfôr	-	3 900	-	3 900	-
Gjødsel	-	12 200	3 900	8 300	-
Forbrenning	11 000	1 000	12 000	-	-
Sum	11 000	40 300	17 110	30 190	4 000

"" Er ikke mulig eller ikke tillatt.
Kilde: Biosirk Norge

Tabell 5.7.9. Anvendelse av animalsk fett og bioolje 2023 - Biosirk Norge				
Tallene er oppgitt i tonn	Kategori 1	Kategori 3	Salg i Norge	Salg i EU
Bioolje til produksjon av biodiesel	1 250	-	-	1 250
Bioolje til energi	3 450	-	3 450	-
Animalsk fett til kraftfôr, Norge	-	21 550	21 550	-
Animalsk fett til eksport	-	1 050	-	1 050
Sum	4 700	22 600	25 000	2 300

"" Er ikke mulig eller ikke tillatt.
Kilde: Biosirk Norge